

УДК 378.017.4-057.875:172.15]:793.31
DOI: 10.31866/2616-7646.6.1.2023.283725

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

FORMATION OF PATRIOTISM IN STUDENTS-CHOREOGRAPHERS THROUGH FOLK DANCE

Бігус Ольга Олегівна,
кандидат мистецтвознавства,
заслужений діяч мистецтв України,
професор, декан факультету
хореографічного мистецтва,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8527-7073>,
olga.bigus@gmail.com

Olha Bihus,
PhD in Art Studies,
Honored Artist of Ukraine,
Professor, Dean
of the Choreographic Arts Faculty,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8527-7073>,
olga.bigus@gmail.com

Анотація

Abstract

Мета статті – виявити особливості реалізації патріотичного потенціалу українського народного танцю в педагогічному процесі закладів вищої освіти культури і мистецтв та запропонувати ефективні методи формування патріотизму. **Методологія.** Застосовано теоретичні методи (аналізу, синтезу, систематизації та зіставлення визначальних наукових джерел, що відображають специфіку патріотичних ідей), метод системно-структурного аналізу, метод герменевтики, метод мистецтвознавчого аналізу та ін. **Наукова новизна.** Досліджено процеси формування патріотизму у студентів-хореографів засобами народного танцю, реалізації патріотичного потенціалу народної хореографії в педагогічному процесі вишів культури і мистецтва; розкрито патріотичний потенціал, що міститься в специфіці стилістики українського народного танцю (стійкі лексичні комплекси в танцях воїнської спрямованості «Аркан», «Гопак», «Запорожець»), засобами методу герменевтики, що посилює патріотичну спрямованість хореографічного тексту; теоретично обґрунтовано засоби реалізації змісту патріотичного виховання студентів-хореографів засобами народного танцю в процесі вивчення спеціальних дисциплін. **Висновки.** Український народний

The purpose of the article is to identify the peculiarities of implementing the patriotic potential of Ukrainian folk dance in the pedagogical process of higher education establishments of culture and arts and to propose effective methods of forming patriotism. **Research methodology.** Theoretical methods (analysis, synthesis, systematization and comparison of the defining scientific sources that reflect the specifics of patriotic ideas), the method of systemic and structural analysis, hermeneutics, the art historical analysis, and others are applied. **Scientific novelty.** The processes of patriotism formation in students-choreographers by means of folk dance and the realization of the patriotic potential of folk choreography in the pedagogical approach of higher education establishments of culture and art are investigated. The patriotic potential contained in the specifics of the Ukrainian folk-dance style (stable lexical complexes in the military dances *Arkan*, *Hopak*, and *Zaporozhets*) is revealed by means of the hermeneutic method, which enhances the patriotic orientation of the choreographic text; the means of realizing the content of patriotic education of students-choreographers through folk dance in the process of studying specific disciplines are theoretically substantiated. **Conclusions.** Ukrainian folk dance is a power-

танець є важливим засобом розвитку почуття патріотизму у студентів-хореографів, що реалізується через формування їхньої етнічної самосвідомості. Методика формування патріотизму у студентів-хореографів у процесі вивчення спеціальних дисциплін є цілісним та послідовним процесом, у якому поєднано провідні форми та методи науково-дослідної, навчально-виховної та самостійної діяльності. Її успішна реалізація передбачає створення спеціального етнопедагогічного середовища на основі поєднання компонентів соціокультурного характеру з урахуванням науково обґрунтованої динаміки, вибору ефективних технологій, сучасних форм та адекватних способів відродження української танцювальної культури. Результатами патріотичного виховання на основі запропонованої методики є дбайливе ставлення до традицій українського народного танцю, виховання патріотичних почуттів, формування історичної пам'яті, національних патріотичних цінностей, свідомості та поведінки особистості, активне використання традиційної танцювальної культури та досвіду провідних українських хореографів-патріотів у створенні сучасних народно-сценічних композицій.

Ключові слова:

народний танець; патріотизм; хореографічна освіта; танцювальний фольклор; народно-сценічний танець.

ful means of developing a sense of patriotism in students-choreographers, which is realized through the formation of their ethnic identity. The methodology for the patriotism formation in choreography students in the process of studying specialized disciplines is a holistic and consistent process that combines the leading forms and methods of research, educational and independent activities. Its successful implementation involves the creation of a dedicated ethno-pedagogical environment based on a combination of socio-cultural components, considering scientifically based dynamics, the choice of effective technologies, modern forms and adequate ways to revive Ukrainian dance culture. The results of patriotic education based on the proposed methodology are a careful attitude to the traditions of Ukrainian folk dance, education of patriotic feelings, formation of historical memory, national patriotic values, consciousness and behaviour of the individual, active use of traditional dance culture and the experience of leading Ukrainian patriotic choreographers in creating modern folk-stage compositions.

Keywords:

folk dance; patriotism; choreographic education; dance folklore; folk-stage dance.

Актуальність теми дослідження. Водночас із професіоналізацією та соціалізацією, одним із основних завдань мистецької освіти є розвиток національної самосвідомості людини, її патріотичних почуттів.

У зв'язку з відкритою військовою агресією російської федерації проти України питання патріотичного виховання молоді сьогодні набувають особливої актуальності, зокрема в контексті розвитку сучасної системи вищої освіти.

У контексті духовно-морального розвитку та виховання особистості громадянина України патріотизм є базовою цінністю, проте в науковій літературі традиційно розглядається переважно в військово-історичному та громадянсько-правовому ракурсі. Протягом багатьох століть танець виконує значну соціальну місію, яка уособлює багатовіковий досвід українського народу, втілений у лексиці фольклорного танцю. Звернення до традиційної української танцювальної культури має велике значення, оскільки воно є поверненням до джерел духовності і виступає ефективним засобом формування патріотизму серед студентів вищих

навчальних закладів культури і мистецтв. Це відповідає потребі підтримки національної єдності, збереження історичної пам'яті та національних традицій.

Це відповідає вирішенню головного національного завдання України в умовах відкритої агресії з боку РФ – об'єднанню українського народу, пріоритету національного світогляду як однієї з умов національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Різноманітні аспекти проблематики формування патріотизму засобами народного танцю на різних освітніх рівнях протягом останніх років висвітлено в наукових дослідженнях і публікаціях Н. Чашечнікової «Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах» (2017) та «Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю у педагогічній спадщині В. М. Верховинця» (2011); К. Калієвського (2023), В. Похиленка (2017) «Національно-патріотичні імперативи в системі виховання студентів кафедри хореографічних дисциплін та ансамблю «Пролісок», науковій розвідці О. Сивачук (2014) «Український народний танець як засіб національно-патріотичного виховання студентської молоді» та ін.

Аналізуючи вплив фахових знань на загальну культуру та формування світогляду студентів і враховуючи значення українського народного танцю в розвитку національної свідомості, дослідники наразі не здійснюють достатніх зусиль щодо розробки методів та визначення перспективних шляхів використання патріотичного потенціалу українського народного танцю в педагогічному процесі вищих навчальних закладів культури і мистецтв.

Дослідження особливостей реалізації патріотичного потенціалу українського народного танцю в педагогічному процесі ЗВО культури і мистецтв здійснюється за допомогою набору міждисциплінарних методів, зокрема теоретичних методів (аналізу, синтезу, систематизації та співставлення провідних наукових джерел, що відображають специфіку патріотичних ідей), методу системно-структурного аналізу, методу герменевтики, методу мистецтвознавчого аналізу та ін.

Мега статті – виявити особливості реалізації патріотичного потенціалу українського народного танцю в педагогічному процесі ЗВО культури і мистецтв та запропонувати ефективні методи формування патріотизму.

Виклад основного матеріалу. Патріотизм в етичному контексті позиціонується як суспільний та моральний принцип, що характеризує ставлення людей до власної країни й проявляється в певному способі дій та складному комплексі суспільних почуттів, відомому як любов до Батьківщини (Абрамчук & Фіцула, 2009, с. 13).

Сенсовий зміст патріотизму зумовлений конкретно-історичним етапом розвитку суспільства та його філософсько-педагогічним осмисленням у різні історичні епохи.

Патріотичне виховання студентів-хореографів являє собою цілісний педагогічний процес, який ґрунтується на взаємодії суб'єктів виховання, спрямований на формування громадянської позиції, національно-патріотичної орієнтації особистості, що проявляється в її патріотичній спрямованості та соціально відповідальній діяльності на благо народу й країни.

Актуальним наразі вбачається звернення до традиційних форм танцювального фольклору українців, у якому засобами художньої виразності акумульовано духовно-патріотичний досвід українського народу.

В українському народному мистецтві танець є не лише відображенням індивідуальних емоцій та почуттів танцюриста, але й має яскраво виражений національний характер. Хореографія через використання образу виконавця відображає його сприйняття світу, пояснюючи вплив комбінації форм та рухів тіла, що відома як техніка тіла, на внутрішнє значення танцю й духовний світ танцюриста.

У контексті теми статті проаналізуємо найвідоміші бойові українські народні танці, виконання яких протягом століть було важливим ритуалом, у якому виражалися насамперед патріотичні почуття.

О. Степовий (1946) в етнографічному нарисі «Українські народні танці» називає три чоловічі бойові танці: «Запорожець», «Гопак» та «Аркан». Згідно з його описом «Запорожець», що «характеризує бойову поставу козаків-запорожців», виконується чотирма козаками; виконавці мають у руках запорізькі (криві) шабляки. Кожен, хто з хлопців вважає себе за козака, мусить добре танцювати «запорожця» (с. 19).

Виникнення танцю «Гопак», попередником якого був танець «Козак», дослідники пов'язують з бойовими тренуваннями українського козацтва на Запорізькій Січі в XVI – XVIII ст., розглядаючи його як «... імпровізаційний танець для відображення благородного двобою – один чоловік приймав виклик іншого, і вони починали “вистрибувати”, “робити вихляси”, “витинати голубці”, “забивати гопака” та “сідати гайдука” – хто кого перетанцює» (Кіптілова, 2014, с. 77). У народно-сценічній хореографії «Гопак» традиційно характеризується героїчним забарвленням завдяки відповідній композиційній структурі та використанню широких стрибків, присядок, різноманітних обертань.

Дослідники акцентують увагу на тому, що гуцульський танець «Аркан» є «... одним із найголовніших обрядових ритуальних танців – протягом століть його виконують під час ініціації хлопчика у воїни (легіні), проходження якого надавало право дванадцятирічному хлопцю брати участь у танцях, носити братку (топірець) та підперезуватися широким поясом» (Тимчула, 2021, с. 87–88). Особливу популярність «Аркан» набуває в першій половині XVIII ст., з часів легендарного керівника повстанського руху українських карпатських опришків Олекси Довбуша: «Прославлений, напівлегендарний лицар національно-визвольної боротьби українського народу на Гуцульщині Довбуш мав, як каже переказ, найкращих легінів. Вони ходили на всі весілля й там «гуляли аркана» зі справдошніми, залізними топірцями» (Степовий, 1946, с. 23). О. Степовий (1946) акцентує на багатьох складних і, відповідно, важких для виконання кроків і фігур, тому «... навіть на самій Гуцульщині не кожен легінь потрапить добре виконати довбушівський «аркан» (с. 23).

Названі вище танці являють собою не лише спосіб самовираження, а й складне видовищне дійство, сповнене сакральних сенсів, складних метафор та асоціацій, у яких поєднано танець, елементи бойових мистецтв і театральна постановка. Вони беззаперечно спрямовані на мотивацію патріотичної спрямованості особистості, стимулюють почуття національної гідності.

Український народний танець являє собою унікальну систему культурних цінностей, у якій містяться вірування та уявлення, картина світу, духовно-моральні та патріотичні ідеали й норми, національні особливості менталітету.

Водночас варто зауважити, що традиційні підходи до викладання народного танцю не завжди досить ефективні, тому з метою оптимізації процесу форму-

вання патріотизму студентів-хореографів необхідно розробити нові підходи, які передбачають врахування:

- провідних сучасних тенденцій хореографічної освіти зокрема та мистецької освіти загалом;
- сучасних інноваційних педагогічних технологій;
- процесів, що відбуваються в суспільно-політичному та соціокультурному просторі України після початку російської військової агресії.

Важливим напрямом у процесі реалізації означеного питання є розробка нової форми подання матеріалу студентам, що будувалася б на:

- цілісному синкретичному світоглядному комплексі, частиною якого є художньо-естетичне та патріотичне виховання;
- синтезі інноваційних форм навчання з провідними чинними формами;
- органічному інтегруванні української та європейської хореографічної освіти;
- збагаченні внутрішнього світу особистості засобами традиційного танцювального мистецтва;
- вивченні творчості провідних українських хореографів, діяльність яких мала національно-патріотичну спрямованість та естетично-виховну силу (В. Верховинця, В. Авраменка, Я. Чуперчука, П. Вірського, К. Балог та ін.).

У практичній роботі важливим вбачається:

- постановка студентами танців календарної та родинної обрядовості з метою репрезентації народної танцювальної культури різних регіонів України;
- відтворення танців та хореографічних композицій провідних українських балетмейстерів, які мали значний вплив на піднесення національної свідомості українців;
- створення авторських хореографічних композицій патріотичного спрямування.

Окреме місце в контексті формування патріотизму посідає український народний танець календарної та родинно-побутової обрядовості. У жанрах народної хореографії через добровільне прийняття виконавцями ігрової ролі віртуальне моделювання ігрового простору відбувається через відтворення соціального досвіду попередніх поколінь, що стає основою формування етнічної ідентичності, виховання почуття любові до Батьківщини.

Одним із яскравих прикладів національно-патріотичної спрямованості та естетично-виховної сили діяльності провідних українських хореографів є творчість В. Авраменка. Його постановки відзначаються поетизацією національного патріотизму та мають на меті відродження в душі українського глядача почуття вільної та єдиної країни.

В. Авраменко здійснював надзвичайно важливу місію з посилення патріотизму засобами української народно-сценічної хореографії як в Україні (до 1925 р. на території Західної України діяло понад 40 заснованих ним шкіл українського танцю) (Погребенник, 1997, с. 80), так і перебуваючи в еміграції в Північній Америці. Американський дослідник Дж. Станек стверджує, що головною місією В. Авраменка було сформувати в молодого покоління українських емігрантів (учнів його шкіл) національну свідомість через удосконалення українського танцю як виду мистецтва та використання традиційної символіки українських козаків. Створені хореографом композиції («Запорізький герць», «Аркан коломиийський»,

«Танок Довбуша», «Гонта» та ін.) репрезентують українця як мужнього захисника національної ідентичності, вчинки та прагнення якого є гідним прикладом для наслідування (Staniec, 2007, p. 34).

Безумовно, важливим у контексті формування патріотизму в студентів-хореографів є ознайомлення з працями провідних теоретиків і практиків народного та народно-сценічного танцю. Водночас це передбачає розширення типового списку рекомендованої літератури (праці М. Вантуха, В. Верховинця, А. Гуменюка, А. Кривохижі, В. Купленика, К. Василенка та ін.) науковими працями представників української діаспори (О. Степовий, С. Пап-Пугач, І. Пігуляка та ін.), а також закордонних дослідників, наукові праці яких присвячено творчості відомих українських хореографів в еміграції.

Важливу роль у формуванні патріотизму засобами народного танцю, на нашу думку, є відродження та продовження народних традицій. У цьому контексті доцільним вважається повернення до практики польових експедицій, запису хореографії автентичного народного танцю, виявлення його змістової основи (теми та ідеї), місця та ролі в традиційній обрядовості, наявних конкретних та узагальнених художніх образів (антропоморфних, зооморфних, флоральних), дослідження історичної основи конкретних пластичних та просторових малюнків танцю з метою подальшого створення на основі його лексики народно-сценічних хореографічних композицій, що відображають сучасні погляди молодих українських патріотів на одвічні проблеми.

Надзвичайно важливим є створення передумов для справжнього зацікавлення студентів-хореографів українським фольклорним танцем, позиціонування традицій української танцювальної культури як основи для подальшого розвитку народно-сценічної хореографії.

На думку дослідників, однією з важливих умов еволюції теорії та методики патріотичного виховання засобами хореографії в національній системі освіти є «... аналіз історико-педагогічного досвіду, в якому відображається виховний потенціал народного танцю в патріотичному вихованні на всіх етапах розвитку» (Чашечнікова, 2011, с. 188). Цілком погоджуючись з цією тезою, наголосимо на важливості розробки в цьому контексті нових спецкурсів, присвячених творчості провідних українських хореографів, з подальшою практичною науково-творчою роботою студентів. Зокрема, мова йде про детальне дослідження історії створення хореографічної композиції, вивчення її фольклорних основ, аналіз засобів хореографічної виразності, що застосовувалися балетмейстером, а також створення авторської постановки з використанням прийому цитування, стилізації та ін.

Особливості формування патріотизму у студентів-хореографів полягає в розвитку інтелектуально-чуттєвої, потребо-мотиваційної та вольової сфер особистості. На нашу думку, ефективними заходами для реалізації цієї мети є:

- розробки чітких критеріїв особистості патріота, які відповідають сучасним вимогам соціально-політичного та культурно-мистецького розвитку України;
- використання патріотичного потенціалу автентичного українського танцю, закладеного в стилістиці хореографічної лексики та творчого спадку провідних вітчизняних хореографів народно-сценічного танцю;
- розробки методики патріотичного виховання в процесі дослідження українського народного танцю, що забезпечує включення студента-хореографа в нау-

ково-дослідну, навчально-творчу, навчально-практичну та самостійно-практичну роботу.

Запропоновані заходи, на нашу думку, посприяють кращому розумінню та осмисленню українського танцювального фольклору, а відтак закладених у ньому патріотичних цінностей, а також зумовить потребу постійного духовно-морального самовдосконалення.

Наукова новизна полягає в дослідженні особливостей формування патріотизму у студентів-хореографів засобами народного танцю; розгляді особливостей реалізації патріотичного потенціалу народної хореографії в педагогічному процесі культурно-мистецьких вишів; розкритті патріотичного потенціалу, що міститься в специфіці стилістики українського народного танцю (стійкі лексичні комплекси в танцях бойової спрямованості «Аркан», «Гопак», «Запорожець») засобами методу герменевтики, що посилює патріотичну спрямованість хореографічного тексту; теоретичному обґрунтуванні реалізації змісту патріотичного виховання студентів-хореографів засобами народного танцю в процесі вивчення спеціальних дисциплін.

Висновки. Український народний танець є важливим засобом розвитку почуття патріотизму у студентів-хореографів, що реалізується через формування їх етнічної самосвідомості. Звернення до традиційної народної танцювальної культури, що пов'язана з історичним корінням, народною календарною та родинною обрядовістю, старовинними ритуалами, народними іграми та розвагами повинно активно використовуватися в процесі формування й розвитку почуття патріотизму студентів-хореографів.

Методика формування патріотизму у студентів-хореографів під час вивчення спеціальних дисциплін є цілісним та послідовним процесом, у якому поєднано провідні форми та методи науково-дослідної, навчально-виховної та самостійної діяльності. Її успішна реалізація передбачає створення спеціального етнопедагогічного середовища на основі поєднання компонентів соціокультурного характеру з урахуванням науково обґрунтованої динаміки, вибору ефективних технологій, сучасних форм та адекватних способів відродження української танцювальної культури.

Результатами патріотичного виховання студентської молоді в мистецьких закладах вищої освіти України на основі запропонованої методики є дбайливе ставлення до традицій українського народного танцю; виховання патріотичних почуттів; формування історичної пам'яті, національних патріотичних цінностей, національної свідомості та поведінки особистості; активне використання традиційної танцювальної культури та досвіду провідних українських хореографів-патріотів у створенні сучасних народно-сценічних композицій.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Абрамчук, О. В., & Фіцула, М. М. (2009). *Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів* [Монографія]. Універсум-Вінниця.
- Калієвський, К. В. (2023). Національно-патріотичне виховання хореографів в закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 60(2), 78–83. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-11>

- Кіптілова, Н. (2014). Гопак як один із феноменів українського танцю. *Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтво*, 14, 75–80.
- Погребенник, Ф. (1997). Корифей українського танцю (Спроба осмислення мистецтва Василя Авраменка у науковій літературі). *Народна творчість та етнографія*, 2-3, 80–84.
- Похиленко, В. Ф. (2017). Національно-патріотичні імперативи в системі виховання студентів кафедри хореографічних дисциплін та ансамблю «Пролісок». *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 155, 33–37.
- Сивачук, О. (2014, 23 квітня). Український народний танець як засіб національно-патріотичного виховання студентської молоді. В *Наука. Освіта. Молодь* [Матеріали конференції] (с. 172–173). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2014/68.pdf
- Степовий, О. (1946). *Українські народні танці*. Авґсбург.
- Тимчула, А. В. (2021). *Народне хореографічне мистецтво українців Закарпаття другої половини ХХ – початку ХХІ століття* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Київський національний університет культури і мистецтв].
- Чашечнікова, Н. В. (2011). Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю у педагогічній спадщині В. М. Верховинця. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 22, 188–191.
- Чашечнікова, Н. В. (2017). *Патріотичне виховання молодших школярів засобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського].
- Staniec, J. D. (2007). *Cossacks and wallflowers: Ukrainian stage dance, identity and politics in saskatchewan from the 1920s to the present* [Master's thesis, University of Saskatchewan Saskatoon]. Harvest. https://harvest.usask.ca/bitstream/handle/10388/etd-08262007-211713/staniec_j.pdf?isAllowed=y&sequence=1

REFERENCES

- Abramchuk, O. V., & Fitsula, M. M. (2009). *Patriotychne vykhovannia studentiv vyshchychk tekhnichnykh navchalnykh zakladiv* [Patriotic education of students of higher technical educational institutions] [Monograph]. Universum-Vinnytsia [in Ukrainian].
- Chashechnikova, N. V. (2011). Patriotychne vykhovannia molodshychk shkoliariv zasobamy narodnoho tantsiu u pedahohichnii spadshchyni V. M. Verkhovyntsia [Patriotic education of younger schoolchildren by means of folk dance in the pedagogical heritage of V. M. Verkhovynets]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work*, 22, 188–191 [in Ukrainian].
- Chashechnikova, N. V. (2017). *Patriotychne vykhovannia molodshychk shkoliariv zasobamy narodnoho tantsiu v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh* [Patriotic education of younger students means of national dance in extracurricular institutions] [Abstract of PhD Dissertation, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University] [in Ukrainian].
- Kaliievskiy, K. V. (2023). Natsionalno-patriotychne vykhovannia khoreohrafiv v zakladakh vyshchoi osvity [National patriotic education of choreographers at higher education institutions]. *Humanities Sciences Current Issues*, 60(2), 78–83. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-11> [in Ukrainian].
- Kiptilova, N. (2014). Гопак як один із феноменів українського танцю [Hopak as one of the phenomenon of Ukrainian dance]. *Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтво*, 14, 75–80 [in Ukrainian].
- Pohrebennyk, F. (1997). Koryfei ukrainskoho tantsiu (Sproba osmyslennia mystetstva Vasylia Avramenka u naukovi literaturi) [Corypheus of Ukrainian dance (An attempt to under-

- stand the art of Vasyl Avramenko in scientific literature)]. *Folk Art and Ethnography*, 2-3, 80–84 [in Ukrainian].
- Pokhylenko, V. F. (2017). Natsionalno-patriotychni imperatyvy v systemi vykhovannia studentiv kafedry khoreorafichnykh dystsyplin ta ansambliu "Prolisok" [National-patriotic imperatives in the education system of students of the department of choreographic disciplines and the "Prolisok" ensemble]. *Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*, 155, 33–37 [in Ukrainian].
- Staniec, J. D. (2007). *Cossacks and wallflowers: Ukrainian stage dance, identity and politics in saskatchewan from the 1920s to the present* [Master's thesis, University of Saskatchewan Saskatoon]. Harvest. https://harvest.usask.ca/bitstream/handle/10388/etd-08262007-211713/staniec_j.pdf?isAllowed=y&sequence=1 [in English].
- Stepovyi, O. (1946). *Ukrainski narodni tantsi* [Ukrainian folk dances]. Avgsburg [in Ukrainian].
- Syvachuk, O. (2014, April 23). Ukrainskyi narodnyi tanets yak zasib natsionalno-patriotychnoho vykhovannia studentskoi molodi [Ukrainian folk dance as a means of national-patriotic education of student youth]. In *Nauka. Osvita. Molod* [Science. Education. Youth] [Conference proceedings] (pp. 172–173). Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2014/68.pdf [in Ukrainian].
- Tymchula, A. V. (2021). *Narodne khoreorafichne mystetstvo ukrainsiv Zakarpattia druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia* [Folk choreographic art of Transcarpathian Ukrainians of the second half of the 20th – beginning of the 21st century] [PhD Dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts] [in Ukrainian].